

Životný príbeh muža bez tváre

PAVOL JANÍK

Osud Markusa Wolfa (19. 1. 1923 – 9. 11. 2006) pripomína neuveriteľný románový sujet, v ktorom sa zrkadlia kľúčové dramatické zvraty 20. storočia. V deň 17. výročia pádu Berlínskeho múru svet obletela správa, že legendárny Markus Wolf pokojne zomrel vo svojom byte v Berlíne vo veku 83 rokov. Väčšina médií ho aj pri tejto príležitosti mylne označovala za šéfa bývalej východonemeckej štátnej bezpečnosti, známej pod skratkou STASI.

V skutočnosti bol Markus Wolf šéfom rozviedky niekdajšej Nemeckej demokratickej republiky, ktorej oficiálny názov bol APN (Zahraničnopolitická spravodajská služba) a ktorej krycí názov bol IPW (Inštitút pre vedecko-ekonomický výskum). Od svojho vzniku v roku 1951 bola zložkou Ministerstva zahraničných vecí NDR a neskôr pod označením HVA (Hlavná správa rozviedky) zložkou MfS (Ministerstva štátnej bezpečnosti), označovaného aj STASI. Ministrami štátnej bezpečnosti NDR boli počas Wolfovho pôsobenia na čele východonemeckej rozviedky Ernst Wollweber a Erich Mielke. Medzi šémi STASI a šéfom rozviedky boli vzťahy formálnej podriadenosti, ale zároveň rivality. Rozhodujúce slovo pri riadení rozviedky mali šéfovia NDR, teda prví muži straníckej hierarchie vládnucej SED.

Súperi počas studenej vojny štvrtstoročie nepoznali tvár Markusa Wolfa – nedokázali sa k nemu priblížiť a odfotografovať ho. Už ako štyridsaťročný sa stal predlohou pre britský špiónážny bestseller. Vynikajúci anglický spisovateľ John le Carré (vlastným menom David John Moore Cornwell, ktorý pracoval pre britskú rozvedku MI6 a kontrarozvedku MI5), Wolfa opísal ako mimoriadne inteligentného a veľmi záhadného veľmajstra neviditeľného umenia s krycím menom Karla vo svojom debute s názvom Špión, ktorý prišiel z chladu. Keď Markus Wolf prvý raz navštívil Izrael, Jaacov Peri, niekdajší šéf izraelskej bezpečnostnej služby ŠIN BET, mu zložil poklonu slovami: „Ste legenda.“

V povojnovej histórii Nemecka pravdepodobne nebol nik utajovanejšou osobou ako Markus Wolf. Preto ho na Západe označovali MUŽ BEZ TVÁRE. Len raz sa v období jeho šéfovania podarilo švédskej kontrašpiónáži v Štokholme v roku 1978 ho odfotografovať. Niekoľko mesiacov však netušili, aký úlohou sa im dostal do rúk. Až prebehliček z východonemeckej tajnej služby Wolfa identifikoval.

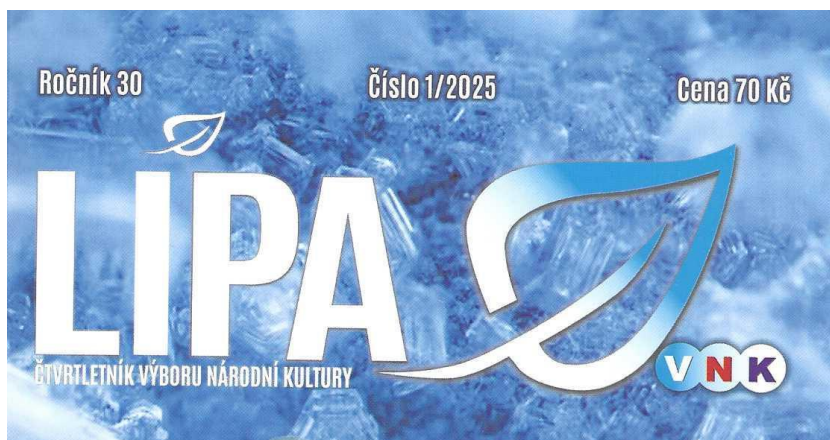
Markus Wolf riadil tisíce agentov, ktorí pôsobili najmä v kľúčových inštitúciách Spolkovej republiky Nemecko – v bezprostrednom okolí viacerých západonemeckých kancelárov, vo vrcholných pozíciách BND (západonemeckej rozviedky) a BfV (západonemeckej kontrarozviedky), v jeho službách pracovalo 11 poslancov západonemeckého parlamentu.

Mal svojich ľudí aj v centrále NATO v Bruseli, vo Vatikáne a v ďalších významných štruktúrach na celom svete. Nečudo, že vďaka Wolfovi mali vrcholní predstavitelia NDR na stole skôr prísne tajné materiály zostavované západonemeckými spravodajskými službami ako predstavitelia SRN a rovnako aj prísne tajné informácie o strategických rozhodnutiach NATO sa k nim dostávali skôr ako k šéfom členských štátov Severoatlantickej aliance.

K osobitostiam jeho spravodajských metód patrili tzv. tím Romeo – skupina mladých vzhľadných mužov, ktorí sa cieľavedome zoznamovali s pracovníčkami západných veľvyslanectiev, vládných úradov západných krajín, ustanovizní NATO a zámerne nadväzovali vzťahy s manželkami a milenkami západných politikov a štátnikov.

Markus Johannes Wolf, v sovietskom prostredí prezývaný Miša (v nemeckej transkripcii Mischa), sa narodil v malom mestečku Hechingen ako najstarší syn komunistu – lekára a spisovateľa Friedricha Wolfa. „Na uchvátenie moci nacistami sa pamätám celkom presne,“ napísal v pamätiach. „Vtedy som sa po prvý raz dozvedel, že sme Židia a že nás noví mocipáni prenasledujú nielen z politických dôvodov. Po požiarí Ríšskeho snemu musel otec vo februári 1933 utiecť do zahraničia.“ Neskôr ho nasledovala aj matka s deťmi a v apríli 1934 dorazili všetci do Moskvy.

V metropole Sovietskeho zväzu Markus študoval na vysokej škole konštrukciu lietadiel. Po vojne sa časť rodiny vrátila do vtedajšej sovietskej zóny porazeného Nemecka, z ktorej sa v roku 1949 vytvorila NDR, ale nie všetci – jeden brat počas vojny bojoval ako pilot Luftwaffe a odišiel do časti Nemecka oku-

povanej západnými spojencami, z ktorej vznikla Spolková republika Nemecko, a druhý brat emigroval do USA. Tretí brat – Konrad – sa neskôr stal v NDR známym filmovým režisérom.

Markus Wolf stál pri zrode východonemeckej rozvičky od jej počiatkov v roku 1951 a jej šéfom sa stal v roku 1953 ako tridsaťročný. Jeden z najvýkonnejších spravodajských trustov na svete v období studenej vojny riadil 33 rokov – až do roku 1986, keď požiadala o odchod do dôchodku vzhľadom na spory s vtedajším šéfom NDR Erichom Honeckerom.

Markus Wolf sa stotožnil s perestrojkou, stal sa stúpencom ľudských práv, demokracie a ich sporenia so socializmom. O tri roky neskôr – 4. novembra 1989 – stál Wolf na korbe nákladného auta a ako zamatový či nežný revolucionár rečnil k manifestantom, ktorí na berlínskom Alexandrovom námestí verejne požadovali právo na slobodu tlače a vyjadrovania.

Pred zjednotením Nemecka v roku 1990 odmietol atraktívne ponuky na emigráciu do USA a do Izraela, kde mu ponúkli spoluprácu vrcholní predstavitelia CIA a Mosadu. V roku 1993 ho Krajský súd v Düsseldorfe odsúdil na šesť rokov väzenia za vlastizrada a korupciu, ako víťazná justícia definovala jeho pôsobenie na čele oficiálneho orgánu NDR – suverénneho štátu uznaného OSN. Rozsudok však neskôr Najvyšší súd zrušil. V ďalšom procese v roku 1997 ho obvinili z obmedzovania osobnej slobody, ale odsúdili ho iba na podmienený trest.

Stal sa autorom viacerých kníh, ktoré sa zaradili medzi najpredávanejšie a najprekladanejšie tituly. Inteligentný, vysoký, štíhly a vždy elegantne oblečený muž so zmyslom pre humor bol aj častým a vítaným hosťom populárnych televíznych diskusných relácií.

Svoj život hodnotil slovami „nemyslím si, že som žil zbytočne“ a svoju spravodajskú misiu vždy spájal s denacifikáciou Nemecka a s pôsobením proti politickému extrémizmu kdekoľvek na svete, čo je aj štandardom súčasných výzvedných služieb demokratických krajín. Nad svojou profesiou – špionážou – však sám vždy silvil vlastný rozsudok: „Nik nemá právo sa vlámať do životov nevinných ľudí.“ 14. 11. 2024

Bratovražedná vojna

PAVOL JANÍK

Vzhľadom na to, že všetci ľudia sú si bratia, je každý ozbrojený konflikt bratovražedný, hoci zvyčajne sa uvedený pojem používa na označenie občianskych vojen a silových konfrontácií spoločností, ktoré sú si historicky a kultúrne veľmi blízke, prípadne priamo etnicky príbuzné.

Je zrejme, že vnútorné spory majú vždy vonkajších podnecovateľov, ale aj ich horlivých domácich nasledovateľov. Už prvý známy stratég Sun-c' pred 2500 rokmi pokladal vyvolávanie rozporov medzi rozličnými spoločenskými vrstvami a generáciami na strane protivníka za účinný prostriedok vedenia tajnej vojny, teda za efektívny nástroj na oslabenie konkurenčných mocenských kapacít.

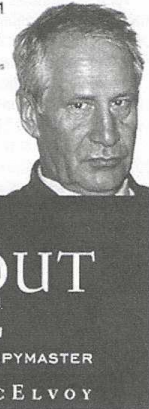
V načrtnutých súvislostiach sa zámerne vyhýbam kategórii nepriateľ, lebo podľa klasických teórií a overených skúseností štát nemá trvalých spojencov a má iba trvalé záujmy. Vzhľadom na neraz potvr-

MARKUS WOLF

THE LEGENDARY HEAD OF EAST GERMANY'S FOREIGN ESPIONAGE AGENCY

MAN WITHOUT A FACE

THE MEMOIRS OF A SPYMASTER WITH ANNE McELVOY

Markus Wolf, Man Without A Face

dený fakt, dozaista bude sprievodným znakom medzinárodných vzťahov nekonečný kolotoč vzájomného podozrievania a špehovania aj medzi spriatelennými krajinami, lebo ani jedna z nich sa nechce dať neprijemne prekvapiť skrytými aktivitami kohokoliek.

Výbušná situácia na Ukrajine znova priblížila svet na okraj nekontrolovateľného požiaru, z ktorého môže vzbĺknúť globálny konflikt vedený všetkými zbraňovými systémami, už desaťročia garantujúcimi niekoľkonásobné vzájomné zničenie, teda zánik civilizovaných foriem života na našej planéte. Pod zväčšovacím sklom potenciálnej apokalypsy nadobúdajú zreteľnejšie kontúry aj udalosti uplynulých desaťročí – nielen bratovražedná vojna v niekdajšej Juhoslávii, ale aj náhle vyhotenie ústavnej krízy v niekdajšom Československu, ktorá – našťastie – vyústila do pokojného riešenia v rámci rokovani politických reprezentácií ČR a SR.

Vývoju v našich podmienkach treba venovať pozornosť, lebo doteraz sú viaceré dôležité dejinné javy rozlične interpretované, a tak sa môžu – v blízkej či vzdialenejšej budúcnosti – stať príčinou nepredvídaných kolízií. V zahraničí aj u nás sa dodnes pertraktuje zjednodušená predstava, že československá federácia existovala 70 rokov a jej existenciu ukončila vlna slovenského nacionalizmu začiatkom 90. rokov 20. storočia. Základné vzdelanie však každému umožňuje poznať podstatne zložitejší vývin štátoprávneho usporiadania Československa, vrátane peripetií počas 2. svetovej vojny a konštituovania federácie ako výsledku demokratizačného procesu v roku 1968 s účinnosťou od 1. 1. 1969.

V rámci veľmocensky koordinovaných strategických metamorfóz strednej a východnej Európy v roku 1989 – po Poľsku, Maďarsku a Východnom Nemecku – nastali zásadné politické zmeny aj v nás. Niekdajšieho prominentného disidenta Václava Havla 29. 12. 1989 komunistami ovládané Federálne zhromaždenie (FZ) jednomyseľne zvolilo za prezidenta Československej socialistickej republiky. K prioritám jeho pôsobenia patrilo úsilie zrušiť právo veta Snemovne národov FZ, čiže odstrániť zákaz majorizácie, teda fakticky anulovať federatívny systém. To je kľúčový moment, ktorý viedol k následnému rozdeleniu dovtedajšieho spoločného štátu Čechov a Slovákov.

Nechcem zanedbať iné aspekty pohybu, ktorý sa javí aj ako zavŕšenie emancipácie Slovenska a získanie jeho medzinárodoprávnej subjektivity v plne demokratických podmienkach. Na pozadí politických rozhodnutí, ktoré predišli ďalšiemu mediálnemu stupňovaniu spoločenského napätia a eskalácii racionálne nekorigovaných emocionálnych prejavov, vnímam pertraktované hodnotenie ako prijateľné. Lenže nemožno prehliadnuť aktivity emisárov, ktorí prišli z viacerých krajín (vrátane USA) a ktorí sa dodnes podieľajú na programovom dlhodobom problematizovaní nielen česko-slovenských vzťahov, ale aj na sústavnom komplikovaní prezentácie našej vlastnej relatívne nedávnej histórie.

Aby som bol presnejší a zrozumiteľnejší – kladný postoj k Slovensku a porozumenie pre jeho vitálne záujmy by nikdy nemali znamenať negatívny postoj vo vzťahu ku komukolvek, najmä k susedným krajinám a osobitne k nám prirodzene a mimoriadne blízkej Českej republike. Zároveň chápanie geopolitických siločiar 2. svetovej vojny by nikdy nemalo znamenať ospravedlňovanie pronacistického režimu vojnovnej Slovenskej republiky a sponybovanie protifašistického odboja – predovšetkým Slovenského národného povstania.

V čase kataklizmy na Ukrajine si s ešte výraznejšou naliehavosťou uvedomujem, že poslaním oných emisárov zo zahraničia nebolo a nie je iba nevinné prebúdzanie zdravého sebavedomia, ale aj nebezpečné povzbudzovanie nezvládnuteľnej nevráživosti. Nerád by som niekomu z nich krivdil, ale určite sú medzi nimi takí, ktorí ráťali a ráťajú s možnosťou vyvolania násilia. Zatiaľ sa – našťastie – aspoň na Slovensku prerátali, ale hra so zápalkami pokračuje.

Vízia všeslovenskej vzájomnosti mala aj doteraz vážne trhliny – napríklad v tradičnom poľskom postoji k Rusku alebo v tragických konfliktoch južných Slovanov. V čase aktuálneho vývoja na Ukrajine je dozaista myšlienka slovenskej svornosti – a tobôž jednoty – už úplne mŕtva. O to živší by mal byť humanistický slogan Ján Kollára: „Keď zavoláš Slovan, nech sa ti ozve človek!“ A dovolím si poznamenať, že v čase, keď je svet vďaka moderným komunikačným prostriedkom naozaj globálnou dedinou, by sa človek nemal správať ako agresívne zviera, schopné zničiť našu planétu, ktorá je možno jediným životodárnym miestom v mrazivom tichu vesmíru.

28. 1. 2025

Slovensko v silových poliach veľmocí

PAVOL JANÍK

Krajina pod Tatrami aj s odstupom desaťročí a napriek členstvu v Európskej únii (EÚ) a Severoatlantickej aliancii (NATO) doteraz zostala v podstate neznámym štátom. Slovensko (po anglicky Slovakia) si najčastejšie mýlia so Slovinskom (po anglicky Slovenia).

Nemožno sa tomu čudovať ani vzhľadom na niektoré subjektívne fakty. Napríklad americká ministerka zahraničia Madeleine Albrightová, pôvodným menom Marie Jana Korbelová, označila Slovensko za čiernu diery. Prvý šéf slovenskej diplomacie Milan Kňažko sa síce usiloval o vstup do NATO, ale na úrovni svojho osobnostného rozhľadu verejne v médiách na priamu otázku odpovedal, že nevie, čo táto skratka znamená. Tak mu to pripomeňme – North Atlantic Treaty Organization (Organizácia Severoatlantickej zmluvy). Tento dnes už bývalý politik sa naďalej naivne domnieva, že medzi spojencami neexistuje mocenské, ekonomické i spravodajské súperenie. Preto tvrdí, že na Slovensku, či proti Slovensku, nemôžu pôsobiť agenti spriatelенých krajín.

Keď nášho súčasného premiéra Roberta Fica prestalo baviť stupňujúce sa sebapoškodzovanie členských štátov EÚ, ako aj nekonečná drzosť i bezbrehá požadovačnosť ukrajinského lídra, ktorý už – mimochodom – dlhší čas podľa tamjšej ústavy nie je legitímnym prezidentom, tak sa suverénna slovenská politika odrazu stala vážnou témou na domácej i medzinárodnej scéne.

Aktuálna situácia neďoľak potvrdzuje, že je lepšie byť suverénnym partnerom, ktorý má svoju váhu a vlastné záujmy, ako byť spojencom v bezváhovom stave, teda byť neplnoprávnou entitou, ktorá nemá rovnaké práva v porovnaní s inými krajinami. Historická skúsenosť nás dostatočne poučila, že pri riešení konfliktných situácií sa kompromisy dosahujú rešpektovaním protivníka aj na úkor bezváhového, čiže bezvýznamného spojenca.

28. 12. 2024

Pavol Janík. Foto Olga Janíková

Svet hore nohami

PAVOL JANÍK

Novinka amerického prozaika Daniela Silvu *Smrť v Cornwalle* (Bratislava, 2024) s pôvodným názvom *The Death in Cornwall* (New York, 2024) je 24. časťou série špiónážnych románov venovaných príbehom geniálneho izraelského agenta a zároveň vynikajúceho reštaurátora Gabriela Allona.

Dielo sa po predchádzajúcej ostentatívnej propagande proti Rusku akoby šibnutím čarovného prútku usiluje zmierniť zjavne prehnajú politickú agitáciu a väčšmi sa priblížiť k charakteru umeleckej literatúry. Publikácia sa však nedokáže zbaviť viacerých doterajších očividných autorských i edičných nedostatkov.

Znova sa objavuje úplne neprirodzený, bezdôvodný a nevypointovaný motív stopercentne úspešnej korzickej veštkyne či jasnovidky, čo priam sponchyňuje až mení inak vyhranený špiónážny žáner knihy, ktorej autor začínal ako novinár.

Napriek neprehľadnuteľnej snahe obrúsiť najvypuklejšie prejavy tendenčnosti sa v texte nedarí zakryť apriórne negatívne zobrazenie Moskvy a jej dlhých prstov zasahujúcich do všetkých nekalostí kdekolvek v celosvetovom meradle. V tejto súvislosti vyznieva kuriózne spojenie „prokremelský oligarcha“, čo predpokladá existenciu „protikremelských oligarchov“, o ktorých sa však autor dôsledne vôbec nezmiňuje.

Navýše predstava, že našu planétu riadi jeden jediný ruský zbohatlík prostredníctvom zložitej siete schránkových firiem v daňových rajoch, je dostatočne naivná. A niet pochyb, že v podobných praktikách majú oveľa dlhšie a bohatšie skúsenosti práve vzorové západné demokracie.

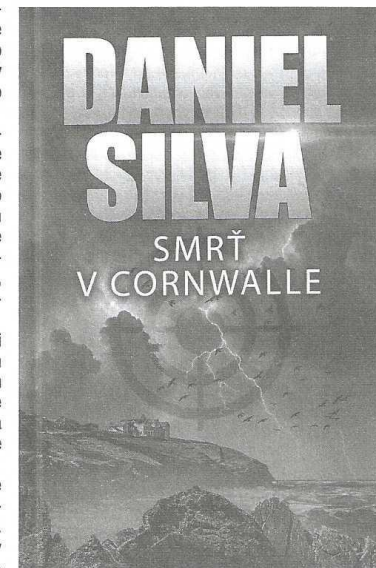
Neodpustím si poznámku, že autor označuje ruského prezidenta za „kleptokrata“, teda zlodca, ktorý sa obohacuje z pozície svojej moci. Spisovateľ sa však neobťažuje uviesť ani jediný príklad toho, že by Vladimir Putin niekomu ukradol čo len jednu kopejku.

K starším hriechom prác Daniela Silvu patrí striedavé uvádzanie číselných údajov raz číslicami, inokedy slovne. Táto zdanlivo nepodstatná chyba krásy opätovne poukazuje na oprávnenú otázku, či pôvodný text alebo jeho preklad je dielom jednej osoby, alebo v pozadí pôsobí nejaký bezmenný kolektív.

Nebudem sa obšírne vracáť k poľutovaniahodnému faktu, že z niekdajšieho najvýznamnejšieho bratislavského vydavateľstva Slovenský spisovateľ, pôvodne zameraného na knižnú produkciu popredných domácich a svetových autorov, zostala len podružná značka komerčného edičného domu.

Mozaika uvedených faktov potvrdzuje, že skutočné umenie je čoraz väčšmi vytlačované na okraj spoločnosti zábavným priemyslom a schematickou propagandou.

15. 12. 2024

konštatuje, že podnikanie je úzko spojené s gangsterskými metódami a okolo kľúčových biznismenov sa krúti celý kolotoč verejných autorít – svetských i cirkevných. V druhom filme do hry navyše vstupuje medzinárodný rozmer v súvislosti s nástupom a vzostupom talianskeho fašizmu a najmä nemeckého nacizmu. Samozrejmosťou je spätosť patologických totalitných ideológií s používaním policajnej sily na ochranu kapitálu pred revoltujúcimi robotníkmi.

V artefakte *Smrť darebáka* (1977) ide o výrazne vyššie umelecké a spoločenské ambície. Dielo explicitne signalizuje, že skôr ako Marx začal zjednocovať proletárov všetkých krajín, sa zjednotil medzinárodný kapitál, ktorý sa už dávno nezmesť do hraníc ani takých tradičných veľmocí, ako je Francúzsko. Dôsledne utajované finančné zoskupenia operujú v celoeurópskych i globálnych dimenziách na báze spolkov podobných slobodomurárskym lóžam, na princípe vzájomnej pomoci členov, na systéme služieb a protislužieb. Podnikateľské štruktúry vlastnia a ovládajú médiá, platia volebné kampane, riadia politikov od poslancov po najvyšších ústavných činiteľov. Na špinavú prácu – kompromitáciu i vraždy – využívajú nielen zločincov, ale aj oficiálny mocenský aparát na všetkých úrovniach.

To sú – úprimne povedané – trocha zrozumiteľnejšie a pochopiteľnejšie dôvody, prečo určité kruhy pred časom začali vynakladať úsilie na dehonestáciu a diskreditáciu legendárneho herca a producenta kinematografických diel nadčasovej hodnoty. Pravdaže, nič z vyššie uvedených skutočností sa vo všeobecne dostupnom verejnom priestore ani omylom nespomína. Instrumenty a argumenty kritiky sa nesú na módnym vlnách. Podľa oponentov si Delonova tvorba nezaslúži uznanie, pretože predstaviteľ mnohých nezabudnuteľných filmových úloh nesúhlasil s možnosťou adopcie detí homosexuálnymi pármí a s prílevom migrantov. Dokonca ho obviňovali z násillia na ženách.

Skrátka – už sme všetci v Európe skoro ako na Slovensku a naopak. V každom prípade si s manželkou zavše radi pozrieme aj množstvo ďalších snímok Alaina Delona, ktoré evidentne nie sú iba prvoplánovými kriminálkami, akými sa nám mohli javiť v minulosti, keď sme nemali osobnú skúsenosť s kapitalizmom. Audiovizuálne diela s visačkou kvality Alain Delon sú nesporne hlbšími psychologickými štúdiami a sociologickými analýzami s ostrými hranami príkreho odmietania negatívnych spoločenských javov a s neprehľadnutelnými prvkami sugestívneho varovania pred vážnymi rizikami ďalšieho civilizačného vývoja. 21. 8. 2024

Svet na TRUMPolíne

PAVOL JANÍK

Mocenská akrobacia amerického prezidenta Donalda TRUMPA názorne svedčí o efektívnosti systému, v ktorom je priamo zvolená hlava štátu zároveň šéfom exekutívy, teda reálnym vládcom, čomu zodpovedá nielen zriadenie v USA, Francúzsku či Rusku. Vo väčšine európskych krajín je však buď muzeálna konštitučná monarchia (napríklad Británia, Belgicko, Dánsko, Nórsko, Holandsko, Švédsko či Španielsko), alebo jej paródia, ktorá sa vznešene nazýva parlamentná demokracia.

Aby sme nechodili ďaleko, zostaňme na domácej pôde, kde sa aj momentálne prejavujú všetky negatíva a problémy, keď moc môžu hravo paralyzovať niekoľkí donedávna úplne neznámi ľudia, ktorí sa stali poslancami zákonodarného zboru a ktorým cestu do Národnej rady SR vydláždili bossovia kľúčových strán. Čiže pri výbere kandidátov nie je podstatné, čo človek pozná, ale koho pozná. Nehovoriac o neko-nečnom rozmnožovaní a delení politických organizácií, čo určite nie je riešením. Len si predstavme, ako by dopadli v Spojených štátoch amerických nádejní politici bez príslušnosti k jednému z dvoch rozhodujúcich subjektov, teda bez členstva v Republikánskej alebo Demokratickej strane. Rovnako by pocho-dili, keby sa pokúsili v lone uvedených etablovaných strán založiť vlastné novost strany.

Donald Trump – vďaka prezidentskému systému vládnutia – prijal za 24 hodín toľko zásadných rozhodnutí, koľko by ťažkopádny slovenský parlament neodhlasoval ani za niekoľko desaťročí. O Európskej únii ani nehovoriac. Aj to je súčasťou našej štátnej a kontinentálnej konkurencieschopnosti. Niet pochýb, že svet sa ocitol na TRUMPolíne, z ktorej sa mnohým politikom a propagandistom bude ešte dlho krútiť hlava. Alebo už prestanú platiť heslá typu *USA náš vzor* či *S USA na večné časy a nikdy inak?* 31. 12. 2025

Nesmrtelný odkaz Alaina Delona

PAVOL JANÍK

Keď sa pred niekoľkými rokmi spustila mediálna kampaň proti Alainovi Delonovi (8. 11. 1935 – 18. 8. 2024), ktorému zrazu vyčítali údajný rasizmus, urážlivý postoj k homosexuálom a povýšenecký či dokonca násilný vzťah k ženám, tak sme si s manželkou so záujmom opäť pozreli niektoré jeho diela z našej domácej filmotéky, čím sa nevedojak potvrdila zásada šoubiznisu – nech sa o nás hovorí, aj keby to malo byť v dobrom.

Napríklad v dvoch nadväzujúcich snímkach *Borsalino* (1970) a *Borsalino & Co.* (1974) sa v podstate